

Spelend de wereld ontdekken!

ALKMAAR AMBITIETAFEL, 9 april 2025

Annerieke Boland, Hogeschool IPABO



**emotieverbonden
contactspel**

&

bewegingsspel



Objectgebonden contactspel



Materiaalgericht spel: fysieke wereld



Materiaalgericht spel – meer gevorderd



Materialgericht spel

- sensopathisch spel
 - functioneel spel
 - effectspel
 - oefenspel
 - esthetisch spel
- symbolische handelingen



Steeds doelgerichter constructiespel (met verschillende materialen)

Exploreren, manipuleren

Toevallige producten

Doelgericht construeren

- Vrije expressie
- Verbeelding / representatie
- Technisch ontwerp



Steeds complexer rollenspel

Materialgericht
Handelingsgericht
Rolgericht
Scriptgericht
Plangericht



Niveaus van samenspel

- solospel (blijft bestaan)
- parallelspeel (naast elkaar)
- associatief spel (samen wel – samen niet)
- eenvoudig samenspel (kortdurend, in het moment, een beetje overleg)
- coöperatief spel (langdurig, afgestemd, gepland)

Spelontwikkeling

Leg uit:

- Materiaalgericht spel is de oorsprong van construerend spel, beeldend spel, rollenspel, en onderzoekend spel.

Observeren van spel

- Waar let je op?

- Spelen in de zandbak

<http://youtu.be/nbguWU4LHpM>

Belang van materiaalgericht spel

Welke fase van materiaalgericht spel?



Handelingen gericht op zintuiglijke ervaringen

Wat doet het kind?

Het kind stopt materialen in de mond.

Aanwijzen of aanreiken van materialen.

Verkennen van materialen met de handen.

Welke ontwikkeling bevordert het?

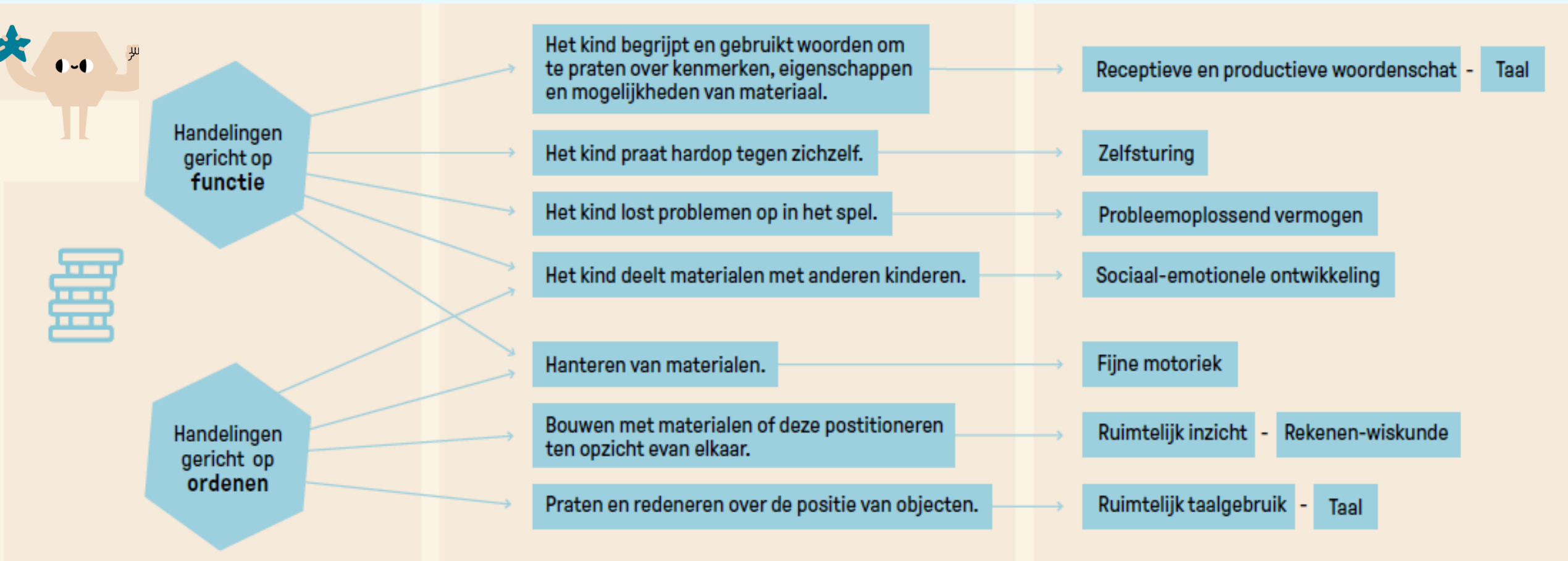
Klankvorming/spraak

Non-verbale communicatie

Fijne motoriek

Taal

Belang van materiaalgericht spel



Belang van materiaalgericht spel



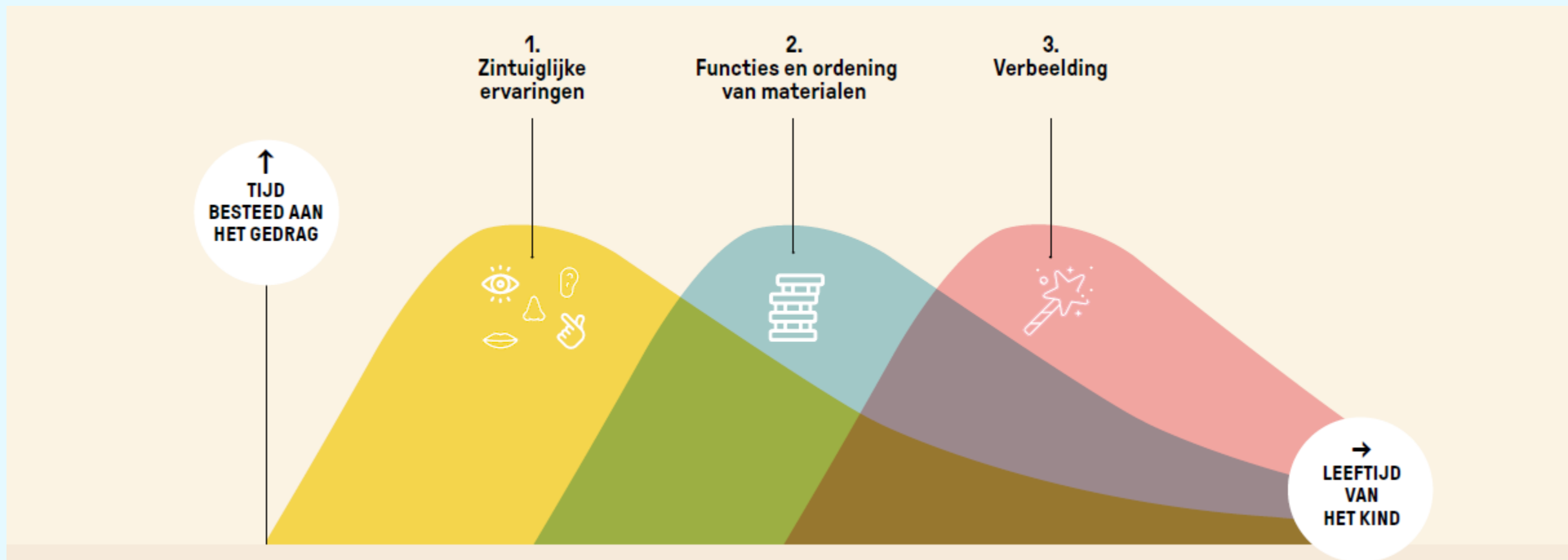
Handelingen
gericht op
verbeelding

Redeneren over de nieuwe functie van
het materiaal en praten over het spel.

Zelfsturing

Taal / denk ontwikkeling

Ontwikkeling materiaalgericht spel



**Hoge
betrokkenheid**



Vrijheidsgraden



Spelen is een open activiteit



Ruimte voor eigen keuzes, plannen, initiatief, interpretaties, bedoelingen

"Regels" van de fysieke wereld

Zo voelt het

Zo ziet het eruit (aan alle kanten)

Dit kan het

Dit kan ik er (allemaal) mee doen

Zo werkt het

Hier is het voor

Dit hoort bij elkaar



Begeleiding:

Betrokkenheid als kompas

Vrijheidsgraden als voorwaarde

Regels als 'sociaal-culturele kennis van jezelf, de ander & de wereld'

HOGESCHOOL
!pabo

Vooraf

- Spel op initiatief van het kind
- Spel op initiatief van de professional – professional nodigt uit
 - Spelen in de kleine groep
 - Spelen in de grote groep

**Op initiatief van
het kind**



Op initiatief van de professional

Bijvoorbeeld met bijzondere
materialen...

Of op uitnodiging in een bestaande
hoek...



Vooraf

Beide varianten kunnen in meer of mindere mate begeleid worden vanuit verschillende rollen.

Spelbegeleidingsrollen

	Kind heeft regie		Professional heeft regie	
Van buitenaf	Toe- schouwer	Toneelmeester		Regisseur & Instructeur
Van binnenuit		Speelmaatje: volgt kindinitiatief	Spelleider: neemt een initiatief	Dominant speelmaatje

Begeleiden van buitenaf

- Toeschouwer / waarnemer:
 - observeert spel,
 - bevestigt en moedigt aan van wat er is.
- Toneelmeester / Stagemanager:
 - geeft aanwijzingen en suggesties voor spel
 - structureert en organiseert speelsetting
 - souffleert.

Begeleiden van binnenuit

- Speelmaatje:
 - Speelt volgend mee
 - Inzet van verkennen en verbinden
- Spelleider:
 - Geeft nieuwe spelimpulsen
 - Inzet van verrijken

Drie grote valkuilen

- De regie helemaal overnemen
 - Te weinig betrokken zijn
- Controlevragen stellen (didactiseren):
 - Welke vorm heeft dit bord?
 - Welke kleur is dit?
 - Hoeveel schoenen staan hier?

Peiling

- A. Ik begeleid vooral van buitenaf / van binnenuit
- B. Ik begeleid vooral volgend / leidend
- C. Ik begeleid vooral als spel plaatsvindt op mijn initiatief / op initiatief van het kind

Spelbegeleidingsrollen

	Kind heeft regie		Professional heeft regie
Van buitenaf	Toe- schouwer	Toneelmeester	Regisseur & Instructeur
Van binnenuit	Speelmaatje: volgt kindinitiatief		Dominant speelmaatje
	Spelleider: neemt een initiatief		

Meespelen

Spelbegeleiding
met de 3 V's

(De Haan, 2012)



Verkennen



Verbinden



Verrijken

Visie

- Spel als natuurlijke vorm van communicatie van het kind
- Belang van betekenisverlening
- Krachtig, autonoom kindbeeld
- Horizontale relatie professional-kind
- Ieder kind doet mee



Waar gaat de betrokkenheid van
het kind naar uit?

Verkennen

Z	zwijgen
I	inleven
E	empathie
L	luisteren

(o.a. Kaleidoscoop;
De Haan, 2012; Singer, 2013)



Hoe kan ik een gelijkwaardig
speelmaatje zijn?

Verbinden

- Bevestigen
- Spiegelen
- Verwoorden
- Ruimte scheppen voor initiatief
- Je gevoelens en interesses tonen
- Kinderen met elkaar verbinden



Hoe kan ik het kind wat meer uitdaging geven?

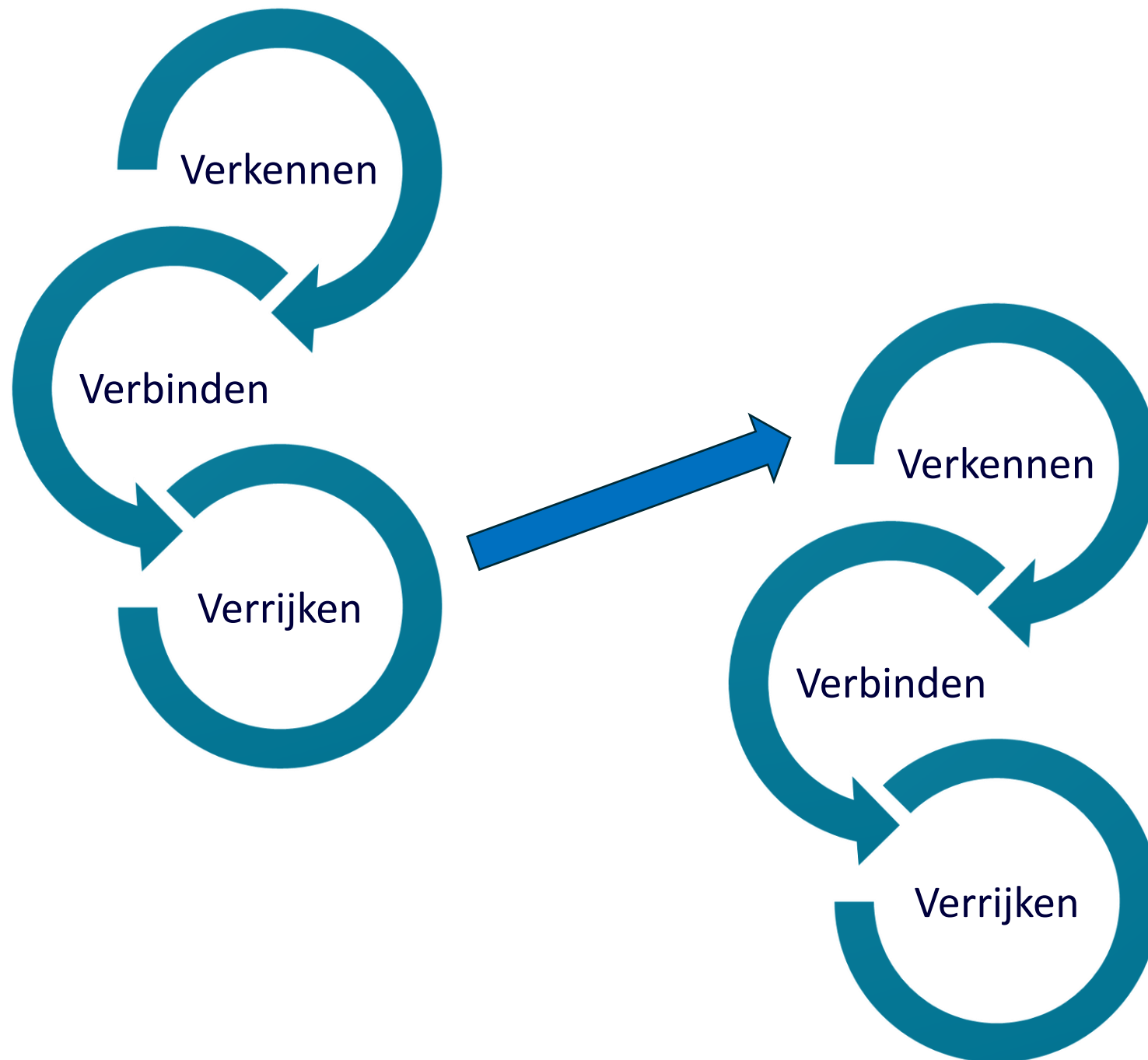
Verrijken

- Spiegelen met variatie
- Materiaal toevoegen of weghalen
- Aandacht voor details
- Een nieuwe mogelijkheid laten zien
- Taaldenken stimuleren
- Een complexere uitdaging aangaan
- Een probleem benadrukken
- Een vervolgstap aanbieden



De drie V's

Herhalend
proces



Meespelen als speelmaatje

- Neem rust (volg tempo van kinderen)
- Spiegel en verwoord handelingen
- Benoem emoties
- Geef veel ruimte aan kindinitiatief
- Benut een probleem
- Wees minderwetende partner
- Wees meerwetende partner als dat nodig is

De praktijk

Dit kind doet alleen het kastje heen en weer.

Doelen van spelbegeleiding

- Plezier / hoge betrokkenheid in het spel (terugbrengen)
- Ruimte scheppen voor initiatief en betekenisverlening (vrijheidsgraden)
- Inhoud verdiepen of uitbreiden ('regels')
- De wereld van het kind vergroten / nieuwe ervaringen laten opdoen
- Tijdsduur van spelen uitbreiden
- Kinderen met elkaar verbinden

Voorwaarden: waar sta jij?

- Begrip van spel en spelontwikkeling
- Zelf genieten van spelen
- Ruimte en materialen om te spelen
- Tijd om te spelen
- Tijd om mee te spelen
- Kennis van ontwikkelingslijnen
- Flexibele planning

Vragen?

Contactgegevens:

a.boland@ipabo.nl

